

[Uz Sākumlapu](#) > ... > [Jūsu Tiesības](#) > [Pamattiesības](#) > [Uzņēmējdarbība Un Cilvēktiesības](#) > [Latvija](#)

Saturu nodrošina

Latvija

Uzņēmējdarbība un cilvēktiesības

Latvija

1. Kādā veidā es jūsu valstī varu aizsargāt savas tiesības tiesā, ja esmu cietušais, jo saistībā ar uzņēmējdarbību ir pārkāptas manas cilvēktiesības? Vai šī aizsardzība ietver kompensāciju?

Saskaņā ar [Civilprocesa likuma 1. panta](#) pirmo daļu katrai fiziskajai un juridiskajai personai ir tiesības uz savu aizskarto vai apstrīdēto civilo tiesību vai ar likumu aizsargāto interešu aizsardzību tiesā. Ja persona uzskata, ka pret to ir pieļauti ar uzņēmējdarbību saistīti cilvēktiesību pārkāpumi, tādējādi aizskarot personas civilās tiesības, šī persona var celt civilprasību vispārējās jurisdikcijas tiesā.

Saskaņā ar [Civillikuma 1635. pantu](#) katrs tiesību aizskārums, katra pati par sevi neatļauta darbība, kuras rezultātā nodarīts kaitējums (arī morālais kaitējums), dod tiesību cietušajam prasīt apmierinājumu no aizskārēja, ciktāl viņu par šo darbību var vainot. Ar morālo kaitējumu jāsaprot fiziskas vai garīgas ciešanas, kas izraisītas ar neatļautas darbības rezultātā nodarītu cietušā nemantisko tiesību vai nemantisko labumu aizskārumu. Atlīdzības apmēru par morālo kaitējumu nosaka tiesa pēc sava ieskata, ņemot vērā morālā kaitējuma smagumu un sekas. Ja neatļautā darbība izpaudusies kā noziedzīgs nodarījums pret personas dzīvību, veselību, tikumību, dzimumneaizskaramību, brīvību, godu, cieņu vai pret ģimeni, vai nepilngadīgo, pieņemams, ka cietušajam šādas darbības rezultātā ir nodarīts morālais kaitējums. Citos gadījumos morālais kaitējums cietušajam jāpierāda. Darbība šeit jāsaprot plašākā nozīmē, aptverot ne vien darbību, bet arī atturēšanos no tās, tas ir, bezdarbību.

2. Vai pastāv īpaši noteikumi rupju cilvēktiesību pārkāpumu gadījumā? Vai šie noteikumi attiecas uz noziegumiem pret vidi vai smagiem darbaspēka ekspluatācijas gadījumiem?

Civiltiesībās nostiprinātā atbildība par neatļautu darbību aptver jebkādu tiesību aizskārumu un noziedzīgu nodarījumu, tostarp rupju cilvēktiesību pārkāpumu.

3. Esmu cietušais, jo Eiropas transnacionālas korporācijas darbību rezultātā, kuras notika ārpus Eiropas Savienības, ir pārkāptas manas cilvēktiesības. Vai man ir piekļuve jūsu valsts tiesām, ja es neesmu ES pilsonis vai nedzīvoju Eiropas Savienībā? Kādi ir nosacījumi, lai es varētu celt prasību par to, ka ir pārkāptas manas tiesības? Kur es varu atrast papildu informāciju?

Ja ne atbildētājam, ne prasītājam nav dzīvesvieta vai juridiskā adrese Latvijā un ja Latvijā arī nav aizskāruma nodarīšanas vieta, tad civilprasība, visticamāk, nebūs piekritīga Latvijas tiesām.

4. Vai ombuda iestādes, līdztiesības iestādes vai valsts cilvēktiesību aizsardzības iestādes var sniegt atbalstu cietušajiem, kuru cilvēktiesības ir pārkāptas saistībā ar uzņēmējdarbību, un pārkāpumu izdarījusi Eiropas transnacionāla korporācija ārpus Eiropas Savienības? Vai šīs iestādes var veikt izmeklēšanu, ja es neesmu ES pilsonis vai nedzīvoju Eiropas Savienībā? Vai jūsu valstī ir citi publiskie dienesti (darba vai vides inspekcija), kas var izmeklēt manu lietu? Kur es varu atrast informāciju par savām tiesībām?

Latvijas Republikas ombuds tiek saukts par [tiesībsargu](#). Tiesībsargs darbojas saskaņā ar [Tiesībsarga likumā](#) noteikto mērķi veicināt cilvēktiesību aizsardzību un sekmēt, lai valsts vara tiktu īstenota tiesiski, lietderīgi un atbilstoši labas pārvaldības principam.

Tiesībsargs var iesaistīties tikai to jautājumu risināšanā, kuros valsts pārvaldes iestādes aizskar personai Latvijas Republikas Satversmē (konstitūcijā) un starptautiskajos cilvēktiesību dokumentos noteiktās cilvēktiesības, pieņemot lēmumu, vai likumdevējīestāde, pieņemot normatīvo aktu. Iestāde tiesībsarga pilnvaru īstenošanas izpratnē ir valsts pārvaldes un pašvaldību iestādes vai to amatpersonas, kā arī personas, kas īsteno valsts pārvaldes deleģētu uzdevumu.

Gadījumos, kad attiecībā pret personu tiek pārkāpts diskriminācijas aizlieguma princips, tiesībsargs var savu vērtējumu un rekomendācijas sniegt arī privāto tiesību juridiskajai vai fiziskajai personai.

Tomēr tiesībsarga pilnvarās nav vērtēt Eiropas transnacionālu korporāciju rīcību ārpus Eiropas Savienības.

Uzņēmumu rīcību darba tiesisko attiecību jomā kontrolēt un uzraudzīt ir pilnvarota [Valsts darba inspekcija](#).

Uzņēmumu rīcību vides jomā kontrolē [Valsts vides dienests](#), kura pienākums ir uzraudzīt normatīvo aktu ievērošanu vides aizsardzības jomā, radiācijas drošības un kodoldrošības jomā, kā arī dabas resursu izmantošanas jomā.

Ja persona ar savu sūdzību par nodarījumu būs iestādē vērsusies kļūdaini, nezinādama, ka atbildes sniegšana uz personas iesniegumā minēto jautājumu nav konkrētās iestādes kompetencē, iestādei, atbilstoši Iesnieguma likuma regulējumam, ir pienākums informēt privātpersonu par kompetento iestādi septiņu darba dienu laikā vai, ja tas ir lietderīgi, pārsūtīt personas iesniegumu tai iestādei, kuras kompetencē ir izskatīt šo iesniegumu.

Līdz ar to atzīmējams, ka tiesībsarga institūts ir alternatīvs strīdu risināšanas mehānisms personu aizskarto cilvēktiesību aizsardzībai, kas balstīts uz tiesībsarga personas autoritāti, jo tiesībsarga rekomendācijām nav juridiski saistoša rakstura. Vēršanās pie tiesībsarga nav uzskatāma par apstrīdēšanas procesa ierosināšanu, un procesa dalībniekam jāņem vērā, ka šāda vēršanās neaptur ne administratīvā akta darbību, ne pārsūdzēšanas termiņu. Taču tiesībsarga uzdevums ir sekmēt sabiedrības informētību un izpratni par cilvēktiesībām, par šo tiesību aizsardzības mehānismiem un par tiesībsarga darbu. Līdz ar to informāciju par aizskarto tiesību aizsardzības mehānismiem katrā individuālā situācijā personai var sniegt tiesībsargs.

Pie tiesībsarga var vērsties ikviens persona, kura uzskata, ka tās cilvēktiesības ir pārkāptas, neatkarīgi no tās pilsonības.

5. Vai jūsu valsts Eiropas transnacionālajām korporācijām uzliek par pienākumu izveidot sūdzību mehānismus vai starpniecības pakalpojumus pārkāpumu gadījumiem, kas izriet no korporācijas uzņēmējdarbības? Vai šie pienākumi attiecas arī uz pārkāpumiem ārpus Eiropas Savienības? Kurš

ir atbildīgs par šo darbību uzraudzību jūsu valstī? Vai ir pieejami publiski ziņojumi, kuros sniegta informācija par sistēmas darbību?

Nav informācijas par tiesību aktiem, kas uzliek pienākumu Eiropas transnacionālām korporācijām izveidot sūdzību izskatīšanas mehānismus vai starpniecības pakalpojumus saistībā ar pārkāpumiem, kas radušies to uzņēmējdarbības rezultātā.

6. Vai man ir īpašas tiesības, ja es esmu neaizsargāts cietušais, kas meklē tiesisko aizsardzību gadījumos, kad saistībā ar uzņēmējdarbību ir pārkāptas cilvēktiesības? Vai man ir iespēja saņemt juridisko palīdzību un ar kādiem nosacījumiem? Kādas izmaksas tiks segtas juridiskās palīdzības ietvaros? Ja es neesmu ES pilsonis un nedzīvoju Eiropas Savienībā, vai man ir piekļuve juridiskai palīdzībai ar tādiem pašiem nosacījumiem, kā ES pilsoņiem un iedzīvotājiem?

Valsts apmaksātas juridiskās palīdzības saņemšana ir atkarīga no lietu kategorijas un personas statusa. Juridiskā palīdzība ietver juridiskās konsultācijas, procesuālo dokumentu sagatavošanu tiesai un juridiskās palīdzības sniegšanu tiesas sēdē. Civillietās persona, kurai ir piešķirta juridiskā palīdzība, ir atbrīvota no tiesas izdevumu samaksas valsts ienākumos, kā arī, ja persona nepārvalda tiesvedības valodu, tiesa nodrošina valsts apmaksāta tulka palīdzību.

Civillietās (ar likumā noteiktiem izņēmumiem) un administratīvajās lietās bāriņtiesas lēmuma par bērna tiesību un tiesisko interešu aizsardzību pārsūdzēšanas ietvaros personai, kura tiesiski uzturas Latvijas Republikā, ir tiesības saņemt juridisko palīdzību, ja tā ir ieguvusi maznodrošinātas vai trūcīgas personas statusu no pašvaldības sociālā dienesta, vai kura atrodas īpašā situācijā - pēkšņi no viņas neatkarīgu apstākļu dēļ nonākusi tādā situācijā un materiālajā stāvoklī, kas tai liedz nodrošināt savu tiesību aizsardzību, vai atrodas pilnā valsts vai pašvaldības apgādībā.

Personai, kuras dzīvesvieta ir kāda no Eiropas Savienības dalībvalstīm, ir tiesības saņemt juridisko palīdzību pārrobežu strīdos civillietās, ja tā, ievērojot tās īpašo situāciju vai īpašuma stāvokli un ienākumu līmeni, nav spējīga nodrošināt savu tiesību aizsardzību.

Pārējām personām (tajā skaitā personām, kuru dzīvesvieta nav Eiropas Savienībā) ir tiesības saņemt juridisko palīdzību atbilstoši Latvijas Republikas starptautiskajām saistībām un ja tā, ievērojot tās īpašo situāciju vai īpašuma stāvokli un ienākumu līmeni, nav spējīga nodrošināt savu tiesību aizsardzību.

Civillietās, kurās personas lietas ved pašas vai ar advokāta starpniecību (t.i., civillietās, kas ir piekritīgas Ekonomisko lietu tiesai, kas izriet no saistību tiesībām, ja prasības summa pārsniedz 150 000 euro, un par komercnoslēpuma aizsardzību pret nelikumīgu iegūšanu, izmantošanu un izpaušanu), juridisko palīdzību ir tiesības saņemt, ja personas ienākumi nepārsniedz valstī noteikto minimālās mēnešalgas apmēru, īpašuma stāvoklis ir atbilstošs juridiskās palīdzības piešķiršanai un tā ir samaksājusi iemaksu par juridiskās palīdzības saņemšanu.

Administratīvajās lietās juridisko palīdzību piešķir tiesa (tiesnesis) pēc personas lūguma, ievērojot lietas sarežģītību un personas mantisko stāvokli.

Kriminālprocesā juridisko palīdzību nodrošina kriminālprocesa virzītājs (izmeklētājs, prokurors vai tiesnesis). Juridisko palīdzību nodrošina pēc personas lūguma personai, kurai ir tiesības uz aizstāvību, un cietušajam likumā noteiktajos gadījumos.

Papildu informācija pieejama Tiesu administrācijas tīmekļa vietnē:

- [Infografika - Valsts nodrošinātā juridiskā palīdzība dažādās lietu kategorijās](#) (LV)
- [Informācija - State ensured legal aid](#) (EN)
- [Overview - Legal aid provided by the State](#) (EN)

- [Legal aid in cross-border disputes \(EN\)](#)
-

■ Lapa atjaunināta: 30/01/2024

Šīs lapas dažādās valodu versijas uztur attiecīgās dalībvalstis. Tulkojumu veic Eiropas Komisijas dienestā. Varbūtējās izmaiņas, ko oriģinālā ieviesušas kompetentās valsts iestādes, iespējams, nav atspoguļotas tulkojumos. Eiropas Komisija neuzņemas nekādas saistības un atbildību par datiem, ko satur šis dokuments, vai informāciju un datiem, uz kuriem šajā dokumentā ir atsauces. Lūdzam skatīt juridisko paziņojumu, lai iepazītos ar autortiesību noteikumiem, ko piemēro dalībvalstī, kas ir atbildīga par šo lapu.